

DA REDER UT

Kriminalitet i arbetslivet. Norge ligger före Sverige i kampen mot fuskande företag. Här finns en strategi och en politisk tanke. Norska myndigheter har jobbat tillsammans i flera år för att sätta dit företag som utnyttjar utländska arbetare.

✂ ELINOR TORP, et@da.se

Så kämpar Norge mot fusket

2013

Samarbetet började i Bergen. Myndigheter jobbade ihop för att komma åt fuskande företag som utnyttjade utländsk arbetskraft. Media rapporterade. Politikerna vaknade och sköt till pengar.

2015

I Oslo flyttade personer från olika myndigheter ihop och började jobba gemensamt mot arbetslivskriminaliteten. Regeringen var tydlig med att samarbetet behövdes och formulerade en strategi.

2018

A-krimcentret i Oslo kontrollerade första halvåret 240 verksamheter i flera olika branscher. 95 företag stoppades helt eller i delar. 27 biltvättar och bilverkstäder granskades. Sju av dem fick stänga.

FOTO: FRI FAGBEVEGELSE

”Vi har tänjt på sekretessreglerna så att vi kan dela mer information mellan myndigheterna och sätta dit kriminella.”

Bjørn Marhaug, koordinator för A-krimcenter i Oslo.

Social dumpning

○ Social dumpning är ett inarbetat begrepp i våra nordiska grannländer medan Sverige knappt pratat i de termerna. Här heter det **osund konkurrens**.

○ **Arbetsmiljökriminalitet** är det begrepp som norska regeringen använder i sin strategi. Det innefattar snedvridna konkurrensvillkor, svart arbetskraft och social dumpning. Varje år träffas högsta ledningen för de olika myndigheterna. Där har arbetslivskriminalitet en hög prioritet.

”Petar företag i nacken”

○ A-krimcenter är ett myndighetssamarbete. I Oslo jobbar 32 personer tillsammans. Hälften analyserar arbetslivskriminaliteten vid skrivbordet. Hälften åker runt till fuskande företag och ”petar dem i nacken” säger talesperson **Cathrine Prahls Reusch**. Centret i Oslo har två fordon som är ute varje dag.

Myndigheter som är med

- Arbeidstilsynet (Arbetsmiljöverket)
- Skatteetaten (Skatteverket)
- Politiet (Polisen och ekokrim)
- Nav (Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen och kommunernas socialtjänst)
- I Oslo är även kemnerkontor (kommunala skatter) med och Tolletaten (tullen).
- Andra myndigheter är med vid vissa tillslag och på vissa platser i landet.

Viktiga verktyg för A-krim

Sociala medier

Analyser av banktransaktioner

Kameror vid bankomater

Utbildning
Så att offentliga beställare lär sig att välja bort kriminella vid upphandlingar.

Fältarbete som stör kriminella

SUA – Servicecenter för utländska arbetstagare

○ I Norge får gästarbetare hjälp med allt på ett och samma ställe. Myndigheterna har luckor bredvid varandra. För utländsk arbetskraft är det bara att gå emellan för att fylla i de papper som krävs. All information når sedan A-krimcenter.

ILLUSTRATION: NOUN PROJECT

Hålistatskassan

○ Förlorade skatteintäkter på grund av svartarbete.

Uppskattningar från respektive lands skattemyndighet. Båda uppger att det är lågt räknat.

13

miljarder svenska kronor.

66

miljarder svenska kronor.

Trondheim

7

A-krimcenter finns i Norge.

Bergen

Stavanger

Kristiansand

Tönsberg

Oslo

Norska myndigheter är ute varje dag för att störa de kriminella.

Problemen i Sverige

○ Skuggsamhället i form av ett parallellt arbetsliv som styrs av kriminella har vuxit sig stort på kort tid. Myndigheterna har inte jobbat tillsammans för att komma åt fusket.

Men 2017 började Skatteverket, polisen och Arbetsmiljöverket att samarbeta i liten skala. Dock sitter de inte tillsammans som i Norge.

DA har granskat skuggsamhället i nr 6 och 7. Läs alla artiklar på www.da.se

HAN SÄTTER DIT
FÖRETAGEN

DA MÖTER

RUNE BÅRD HANSEN

Ålder: 61 år.

Jobbar: Domare i hovrätten, tidigare chefsåklagare på ekokrim och polis-mästare i sitt hem-fylke.

Familj: Fru och två söner.

Fritid: Spelar pingis och gillar Eldkvarn och svenska prog metal-band som Opeth och In Flames.

18 september kom HD-domen Rune väntat på. Företaget högst upp bar ansvaret för en döds-olycka. Precis som i Sverige läggs skulden oftast på underentreprenörer. Nu kan det bli ändring på det.

Han skickar cheferna i fängelse

Hård mot företagen. Allt började på Svalbard. Rune Bård Hansen var polismästare och fick dela flygplan med likkistor. Kropparna av 21 döda gruvarbetare. Sedan dess har han jobbat med arbetsmiljöbrott.

✂ ELINOR TORP, et@da.se 📷 KIRVIL ÅBERG ALLUM

Rune Bård Hansen är kringresande domare. När DA möter honom väntar han spänt på Högsta domstolen som ska säga sitt om ett dödsfall han dömt i.

Fallet kan bli vägledande och handlar om beställaransvar. Rune Bård Hansen rör sig i krokar. Han flyttar ofta och har gått mellan domare, åklagare och polis.

– Det är jag nog ganska ensam om.

Men så är han också Norges mest kunniga på arbetsmiljökriminalitet. Som nyutbildad jurist reagerade han starkt på att ungdomar med ett gram hasch på sig straffades så hårt att de hade svårt att komma in i arbetslivet medan företagsledare som struntat i säkerheten inte fick något straff alls.

Efter jobbet som polismästare på Svalbard där olyckorna var många fanns det inga andra vägar att gå. Rune Bård Hansen insåg att han måste ägna sig åt de ofta undgängda arbetsmiljöbrotten.

I NORGE ÄR LAGEN SKARPARE. Oljebolag har fått betala 30 miljoner i företagsbot och chefer som misskött sig tvingas avtjäna sina straff i fängelse.

– I Norge heter det att företagsboten ska

STRÄNGA STRAFF

◉ I Norge har flera företagsledare dömts till fängelsestraff för arbetsmiljöbrott. Det har aldrig hänt i Sverige. Norge har inte heller något maxtak på sina företagsbotar. Flera bolag inom oljesektorn har fått böter på 10 till 20 miljoner kronor. Statoil har dömts till 30 miljoner i företagsbot. I Sverige kan inget företag, oavsett storlek, dömas till mer än tio.

vara så hög att överträdelser inte lönar sig, säger Rune Bård Hansen.

I sex år jobbade han som polismästare på Svalbard.

– Där har de stor gruvverksamhet med många otäcka olyckor. I en och samma arbetsolycka dog 21 människor, berättar han.

Just då befann han sig på departementet i Oslo. Det bankade på dörren. "Explosion i Barentsburg, 21 döda." Medan politikerna gick till sina krisstaber flög Rune Bård Hansen i en Hercules över till Svalbard. När planet vände tvingades han sitta bland likkistor i lastrummet.

– Det blev mitt uppvaknande. Under mina första tre år på Svalbard dog 175 människor i olyckor. Det var en flygkrasch men också flera gruvolyckor.

DET SVENSKA SYSTEMET har han fått uppfattningen är mer byråkratiskt.

– Åklagaren kommer in ovanifrån. Poff. Mer diktatoriskt. I Norge jobbar polis och åklagare tillsammans hela tiden.

Svensk polis förknippar han med Sjöwall Wahlöös Beck-böcker där Kristiansson och Kvant står i korvkiosken och blir kallade till ett rån, men i stället arresteras far och son för att den lilla pojken ropat: "Polis, polis, potatismos!"

– När jag ser intervjuer med svensk polis verkar de så osäkra, tycker Rune Bård Hansen.

År 2010 kom hans bok *Arbetsmiljökriminalitet*, den första och enda i sitt slag.

– Jag slutade som polis i samband med en reform jag inte diggade, men jag försökte föra mina kunskaper om arbetsmiljöbrott vidare till ekokrim. Jag satt på kvällarna och jobbade med det och åkte runt mycket och föreläste. De flesta polismästare är inte så intresserade. De är mer intresserade av att rapportera och visa sig duktiga inför rikspolisstyrelsen.

RUNE BÅRD HANSEN får ofta höra att han är för frispråkig. Men det tänker han inte ändra på, säger han. ✨

Rune Bård Hansen var tidigare polismästare på Svalbard. "Under mina tre första år dog 175 människor i olyckor."

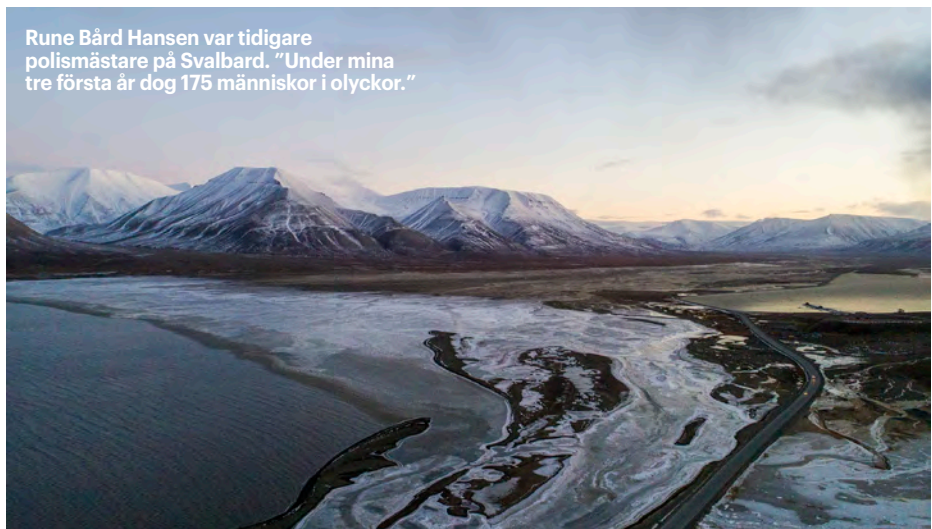

FOTO: TT NYHETSBYRÅN